



Munich Personal RePEc Archive

**Occupational accident in the light of the provisions of Regulation (EC) No 987/2009 laying down the procedure on the coordination of social security systems**

Shirvanyan, Mariyana

University of Economics – Varna

2019

Online at <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/97667/>

MPRA Paper No. 97667, posted 23 Dec 2019 05:31 UTC

**ТРУДОВАТА ЗЛОПОЛУКА В СВЕТЛИНАТА  
НА РАЗПОРЕДБИТЕ НА РЕГЛАМЕНТ (ЕО) № 987/2009  
ЗА УСТАНОВЯВАНЕ НА ПРОЦЕДУРАТА  
ЗА КООРДИНАЦИЯ НА СИСТЕМИТЕ  
ЗА СОЦИАЛНА СИГУРНОСТ**

*Съдия Марияна Ширванян  
Административен съд Варна*

**OCCUPATIONAL ACCIDENT IN THE LIGHT  
OF THE PROVISIONS OF REGULATION (EC) No 987/2009  
LAYING DOWN THE PROCEDURE  
ON THE COORDINATION  
OF SOCIAL SECURITY SYSTEMS**

*Judge Mariyana Shirvaniyan  
Varna Administrative Court*

**Резюме**

В доклада е направен преглед на някои основни положения в Регламент (ЕО) № 987/2009 на Европейския парламент и на Съвета от 16 септември 2009г. за установяване на процедурата за прилагане на Регламент (ЕО) № 883/2004 за координация на системите за социална сигурност имащи отношения към обезщетенията за трудова злополука. Обезщетенията при настъпили трудови злополуки се разглеждат като част от системата за социална сигурност на Европейския съюз (ЕС). Разгледаните разпоредби при наличие на предвидените в тях предпоставки, имат предимство пред нормите на националното право, на лицата попадащи в персоналия обхват на регламента.

*Ключови думи: социална сигурност; трудова злополука.*

**Abstract**

The report provides an overview of some of the basics in Regulation (EC) No 987/2009 of the European Parliament and of the Council of 16 September 2009. Laying down the procedure for implementing Regulation (EC) No 883/2004 on the coordination of Social security systems related to occupational injury benefits. Benefits in the case of accidents at work are considered as part of the social security system of the European Union (EU). The provisions

considered, subject to the preconditions laid down therein, prevail over the rules of national law, of persons falling within the personal scope of the regulation.

*Key words: Social Security; accident at work.*

## Въведение

Регламент (ЕО) № 987/2009 на Европейския парламент и на Съвета за установяване на процедурата по прилагане на Регламент (ЕО) № 883/2004 г. на Европейския парламент и на Съвета от 29.04.2004 г. за координация на системите за социална сигурност (Регламент (ЕО) № 987/2009 или регламент по прилагането<sup>1</sup>) е в сила от 1 май 2010 г.

Развитието на правната уредба на Европейския съюз относно социалната сигурност е свързано с приемане на Регламент (ЕО) № 883/2004г. за координация на системите за социална сигурност (Регламент (ЕО) № 883/2004 г. или основен регламент<sup>2</sup>). С Регламент (ЕО) № 883/2004 г. са осъвременени правилата за координация на системите за социална сигурност на държавите-членки, като определя мерките и реда за прилагането им и ги опростява за всички участващи страни. Предвидено е да бъдат определени правила за прилагане на регламента. Тези правила са разписани в Регламент (ЕО) № 987/2009/.

**Целта** на доклада е да се изяснят същността на правото на лицата претърпели трудова злополука в държава-членка на ЕС да получат обезщетения и на корелативното задължение на държавите-членки при наличието на изискуемите предпоставки да отпуснат обезщетение за настъпилия осигурителен риск. Акцентира се върху особеностите, свързани с държавата-членка по пребиваване или престой на правоимащите лица, с изискванията за подаване на информация между държавите-членки и създаване на такива правила в националното им законодателство, осигуряващи на лицата възможност за ефективно упражняване на предоставените им от общностното право права.

---

<sup>1</sup> Легално установено определение в Дял I, Глава I, чл.1, параграф 1, буква „б“ на Регламент (ЕО) № 987/2009.

<sup>2</sup> Легално установено определение в Дял I, Глава I, чл.1, параграф 1, буква „а“ на Регламент (ЕО) № 987/2009.

Поставената с доклада цел се постига чрез изпълнените на следната **задача** - направен е преглед на разпоредбите на Регламент (ЕО) № 987/2009 при съобразяване на правната рамка, дадена в Регламент /ЕО/ № 883/2004, относима към обезщетенията за настъпила трудова злополука.

**Актуалността на проблема** разглеждан в доклада се определя от защитеното от Договора за създаване на Европейската общност, право за свободно движение на лицата на територията на държавите-членки на ЕС и обвързаното с него, право на социална сигурност<sup>3</sup>.

Извън предмета на изследването са разпоредбите относно видовете обезщетения, които могат да бъдат отпуснати на правоимащите лица, органите и структурите създадени на общностно равнище по силата на разпоредбите на Регламент (ЕО) № 987/2009 и на Регламент (ЕО) № 883/2004, правилата за работата им, както и разпоредбите които се отнасят до обезщетения различни от обезщетенията за трудова злополука, за възстановяването на недължимо получени от лицата суми и за уреждането на отношенията между институциите на държавите-членки по повод отпуснатите обезщетения.

### **Изложение**

Регламент /ЕО/ № 987/2009 е задължителен в неговата цялост и се прилага пряко на територията на всички държави-членки. Регламентът предвижда мерки и процедури за насърчаване на мобилността на заетите и безработните лица чрез гарантирането на социалната сигурност на лицата включена в материалния обхват на Регламент (ЕО) № 883/2004<sup>4</sup>.

---

<sup>3</sup> Член 39 (предишен 48) от Договора за създаване на Европейската общност регламентира свободното движение на работници в рамките на общността. Член 42 (предишен 51) от Договора за създаване на Европейската общност регламентира приемането на мерки в областта на социалното осигуряване.

<sup>4</sup> Съгласно чл.3 от Регламент (ЕО) № 883/2004 в материалният му обхват са включени десет клона на социална сигурност между които и обезщетения за трудова злополука.

Мерките и процедурите, предвидени в Регламент (ЕО) № 987/2009 имат съгласно съображение дванадесет от него за цел да осигурят по-голяма прозрачност относно критериите, които следва да прилагат институциите на държавите-членки съгласно Регламент (ЕО) № 883/2004. Тези мерки и процедури отчитат практиката на Съда на Европейските общности и решенията на Административната комисия и над 30 годишния опит в осъществяването на координацията на системите за социална сигурност на общностно ниво в контекста на основните свободи залегнали в Договора.

С регламента е предвидено по-тясно и ефективно сътрудничество между институциите за социална сигурност. Такова сътрудничество дава възможност на лицата, попадащи в обхвата на основният регламент<sup>5</sup> да се ползват от правата си при оптимални условия и в кратки срокове. Регламент (ЕО) № 987/2009 предвижда като подходящо средство за надежден и бърз обмен на данни между институциите на държавите-членки електронната комуникация. Член 2 от Регламент (ЕО) № 987/2009 урежда приложното поле и правилата за обмен между институциите. Приложното поле на регламента по прилагане обхваща органите и институциите на държавите-членки<sup>6</sup> и лицата посочени в основния регламент. Правилата за обмен се основават на принципите на обществени услуги, ефективност, активно подпомагане, бързо предоставяне и достъпност, включваща и електронна достъпност, особено за лицата с увреждания и възрастните хора. Цитираните принципи са въведени в параграфи 2 и 3 от член 2 на Регламент (ЕО) № 987/2009 чрез императивно наложеното на институциите задължение незабавно да предоставят или обменят всички данни, необходими за установяването и определянето на правата и задълженията на лицата попадащи в персоналният обхват на основния регламент и служебното пренасочване на информация-

---

<sup>5</sup> Съгласно чл.2 от Регламент (ЕО) № 883/2004 в персоналният му обхват са включени гражданите на държавите-членки, лица без гражданство и бежанци, които са или са били подчинени на законодателството на една или повече от една държави-членки, както и членовете на техните семейства и преживелите ги лица.

<sup>6</sup> Това са органите и институциите посочени в член 1, б.п, б.р, б.і, б.с и б.т на Регламент (ЕО) № 883/2004.

та, документите или исканията погрешно подадени от лицата до институцията на територията на държава-членка, различна от тази, в която се намира институцията, определена в регламента по прилагане до компетентната институция. При това пренасочване на информация, документи или искания регламента предвижда посочването на първоначалната дата на подаването им като дата обвързваща компетентната институция. При условие, че данните се предават косвено посредством органа за връзка<sup>7</sup> на държавата-членка по местоназначение е предвидено, сроковете за отговор на подадените искания да започват да текат от датата, на която този орган за връзка е получил искането, така както ако то е получено от институцията на тази държава-членка.

Съгласно съображения шест и седем от Регламент (ЕО) № 987/2009 е предвидено подобряването на определени процедури за осигуряване на по-голяма правна сигурност и прозрачност за лицата, които се ползват от Регламент (ЕО) № 883/2004. Посочено е, че

---

<sup>7</sup> Съгласно чл. 7 на Постановление №144 на МС от 11.07.2013 г. за определяне функциите на българските органи и институции по смисъла на Регламент (ЕО) № 883/2004 на Европейския парламент и на Съвета от 29.04.2004 за координация на системите за социална сигурност, Регламент (ЕО) № 987/2009 на Европейския парламент и на Съвета от 16.09.2009 за установяване на процедурата за прилагане на Регламент (ЕО) № 883/2004 на Европейския парламент и на Съвета от 29.04.2004 за координация на системите за социална сигурност и Регламент (ЕС) № 1231/2010 на Европейския парламент и на Съвета от 24.11.2010г. за разширяване обхвата на Регламент /ЕО/ №883/2004 и на Регламент (ЕО)№ 987/2009 по отношение на гражданите на трети държави, които все още не са обхванати от тези регламенти единствено на основание на тяхното гражданство „органи за връзка“ по смисъла на чл.1, параграф 2, буква „б“ от Регламент (ЕО) № 987/2009 за Република България са: 1. Националният осигурителен институт – по отношение на паричните обезщетения, помощи и пенсии от ДОО, както и пенсиите по допълнителното задължително пенсионно осигуряване, с изключение на семейните обезщетения по смисъла на Регламент (ЕО) № 883/2004; 2. Националната здравноосигурителна каса – по отношение на обезщетенията в натура по смисъла на чл.1, буква „ха“ от Регламент (ЕО) № 883/2004 и 3.Агенцията за социално подпомагане – по отношение на семейните обезщетения по смисъла на чл.1, буква „щ“ от Регламент (ЕО) № 883/2004.

определянето на общи срокове за изпълнение на дадени задължения или извършването на дадени административни задачи следва да спомогне за изясняването и структурирането на отношенията между осигурените лица и институциите. Прието е, че лицата попадащи в обхвата на регламента по прилагането, следва да получат от компетентната институция навременен отговор на техните искания. Поставено е изискване към институциите отговорът да бъде предоставен най-късно в сроковете, определени от законодателството в областта на социалната сигурност на съответната държава-членка, ако съществуват такива срокове. Посочено е, че е желателно държавите-членки, чието законодателство в областта на социалната сигурност не предвижда такива срокове, да обмислят приемането им и оповестяването им на заинтересованите лица, при необходимост.

На държавите-членки, техните компетентни органи и институциите за социална сигурност е дадена възможност да се споразумеят помежду си за опростени процедури и административни договорености, които считат за по-ефективни и по-добре съобразени с особеностите на съответните им социално-осигурителни схеми (Йолова, 2016) (Андреева & Йолова, Тенденции и предизвикателства пред трудовото и осигурителното законодателство - десет години след членството на Р. България в ЕС, 2017) (Андреева & Йолова, Принципът на социален диалог като гаранция за сигурност на трудовите и осигурителни права, 2017) (Blagoycheva, Andreeva, & Yolova, 2018). Въведена е забрана, съгласно която договореностите между държавите-членки не следва да засягат неблагоприятно правата на лицата, попадащи в обхвата на Регламент (ЕО) № 883/2004.

В съображение девет от Регламент (ЕО) № 987/2009 е въведено задължение на всички институции на държавите-членки работещи в областта социалната сигурност да положат усилия в подкрепа на осигурените лица, за да се избегне санкционирането на онези, които не са подали искане или не са предоставили определена информация на институцията, отговорна за обработването на това искане в съответствие с правилата и процедурите, определени в Регламент (ЕО) № 883/2004. Така регламентираното задължение е гаранция за защита на правата на лицата от прекомерно формализиране на про-

цедурите и условията за отпускане на обезщетения в националните законодателства на държавите-членки.

Отчетено е, че при определянето на компетентната институция, чието законодателство се прилага или която е отговорна за изплащането на определени обезщетения, се налага данните на осигуреното лице и на членовете на семейството да се проверяват от институциите на повече от една държава-членка. Регламентирана е защита на лицето за времето на комуникацията между институциите. Тази защита предвижда разпоредба за предварително членство на лицето в система за социална сигурност.

Императивно е въведено сътрудничество на държавите при определяне мястото на пребиваване на лицата, попадащи в обхвата на приложение на общия регламент и регламента по прилагането и е посочено, че в случай на спор следва да се вземат предвид всички приложими критерии за разрешаване на въпроса.

Разпоредбите, регламентиращи подробно механизма на обезщетенията при трудови злоупотреки са разписани в Глава II на Регламент (ЕО) № 987/2009. В тези разпоредби не е дадено легално определение на понятието „трудова злоупотрека“. Поради липсата на хармонизация на разпоредбите относно социалната сигурност на общностно ниво съдържанието на понятието „трудова злоупотрека“ следва да се извлича от националното законодателство на компетентната държава-членка. В регламента са разписани само правилата за координация на системите за социална сигурност на държавите-членки. При спазване на тези процедури се определя компетентната да отпусне обезщетението държава-членка.

Съгласно нормите на регламента по прилагане за целите на предоставянето на обезщетенията за трудова злоупотрека по Регламент (ЕО) № 883/2004 процедурите предвидени в членове от 24 до 27 се изпълняват *mutatis mutandis* (Милев & колектив, 1964, с. 747)<sup>8</sup>. Въведено е задължение за незабавно уведомяване на компетентната държава-членка от институцията на държавата-членка на престой

---

<sup>8</sup> **Mutatis mutandis** е фраза от латински, която се превежда като „*Като се променят нещата, които трябва да се променят*“, „с необходимите промени“, „по подразбиране“.



или пребиваване, която предоставя съгласно националното си законодателство специални обезщетения в натура при настъпила трудова злополука.

Разпоредбите на член 34 от Регламент (ЕО) № 987/2009 уреждат процедурата при трудова злополука, настъпила в държава-членка, различна от компетентната държава-членка. Съгласно така предвидената процедура при настъпила трудова злополука в държава-членка, различна от компетентната държава-членка, декларацията или уведомяването за трудовата злополука, когато са етап от процедурата за установяване на трудова злополука по националното законодателство, се прави в съответствие със законодателството на компетентната държава членка. Въведено е изискване да не се засягат при условие за целесъобразност, други действащи приложни правни разпоредби в държавата-членка, в която е настъпила трудовата злополука. Посочено е, че в случая приложими към трудовата злополука са разпоредбите на държавата-членка по настъпване на трудовата злополука. Посочен е адресата на декларацията или уведомлението и това е компетентната институция. Въведено е задължение за институцията на държавата-членка, на чиято територия е настъпила трудовата злополука да уведоми компетентната институция за медицинските свидетелства, изготвени на територията ѝ. Предвидена е възможност компетентната институция да назначи нещо лице с цел определяне на правата за обезщетения при следните условия: 1. трудовата злополука де е настъпила по време на пътуване от или до работното място на територията на държава-членка, различна от територията на компетентната държава-членка и 2. да е налице необходимост да се извърши проучване на територията на държавата-членка на територията на която е настъпила трудовата злополука. Регламентирано е задължение за сътрудничество между институциите при оценяване на информацията и при справка с докладите и всички други документи, свързани със злополуката. Въведена е възможност след края на лечението по искане на компетентната институция да се изпрати подробен доклад, придружен от медицински удостоверения за трайните последици от злополуката, състоянието на пострадалия и за възстановяването или ста-

билизирането на уврежданията. Предвиден е механизъм за заплащането на разходите и за определянето им, съгласно който разходите се заплащат от институцията по мястото на пребиваване или на престой по ставката, прилагана от тази институция и са за сметка на компетентната институция.

Предвидено е задължение на компетентната институция да уведоми при направено искане институцията по мястото на пребиваване или на престой за решението, с което се определя датата на възстановяване или стабилизиране на уврежданията и при необходимост за решението за отпускане на пенсия.

Регламентирани са задължения за компетентната институция, когато оспорва прилагането на законодателството за трудовите злополуки, както и при постановяване на решение по този въпрос незабавно да информира институцията по мястото на пребиваване или на престой, предоставила обезщетения в натура. В случаите на оспорване на характера на злополуката до постановяване на решение, регламента по прилагане предвижда отпусканите обезщетения за трудова злополука да се приравняват на обезщетения за болест. При решение, с което се установява, че настъпилата злополука не е трудова, обезщетенията в натура продължават да се предоставят на пострадалото лице под формата на обезщетения за болест, при условие, че лицето има право на тях.

Разпоредбите на член 24 от регламента по прилагане урежда процедурата при пребиваване в държава-членка различна от компетентната държава-членка. В разпоредбата се предвижда за целите на прилагането на чл. 17 от основния регламент, задължение на осигуреното лице и/или на членовете на неговото семейство да се регистрират в институцията по мястото на пребиваване. Правото им на обезщетение в натура в държавата-членка на пребиваване се удостоверява с документ, издаден от компетентната институция, при поискване от осигуреното лице, или при поискване от институцията по мястото на пребиваване. Този документ е валиден до момента на уведомяване от компетентната институция, институцията по мястото на пребиваване за отмяната му. Предвидено е задължение за институцията по място на пребиваване, съгласно което тя следва да

информира компетентната институция за всяка регистрация, както и за всяка промяна или отмяна на тази регистрация.

Нормите на член 25 от Регламент (ЕО) № 987/2009 се отнася до престоя в държава-членка, различна от компетентната държава-членка. За целите на прилагането на чл. 19 от основния регламент осигуреното лице представя пред осигуряващите здравни услуги в държавата-членка на престой документ издаден от компетентната институция, удостоверяващ правата му на обезщетение в натура. При положение, че осигуреното лице не разполага с подобен документ, институцията по мястото на престой се свързва при поискване или ако е необходимо, с компетентната институция, за да получи такъв документ. От съдържанието на документа следва да се удостоверява, че осигуреното лице има право на обезщетения в натура съгласно условията, установени в чл. 19 от основния регламент, при същите условия, както за лицата, осигурени съгласно законодателството на държавата-членка на престой.

Изрично е регламентирано, че обезщетенията в натура, посочени в чл. 19, параграф 1 от основния регламент се отнасят до обезщетенията в натура, които са предоставени в държавата-членка на престой, в съответствие с нейното законодателство, необходимостта от които е медицински обоснована, с оглед на това да се избегне принудително връщане на осигуреното лице в компетентната държава-членка преди края на предвидената продължителност на престоя, с цел получаване на необходимото лечение.

Разпоредбите съдържащи се в Регламент (ЕО) № 987/2009 г. са процесуални. Изчерпателно в регламента са разписани процедурите, при които лицата попадащи в обхвата на Регламент (ЕО) № 883/2004 г. могат да се възползват от предоставените им права. Тези процедури са административни, т.е. уредени са отношенията между пострадалите лица, членовете на семействата им и преживелите ги лица и институциите на държавите-членки, както и отношенията между институциите на държавите-членки по отношение на заявени пред тях права на правоимащите лица. Държавите-членки следва да спазват предвидените в регламентите механизми при отпускане на обезщетения при настъпване на трудова злополука при наличие на посочените в общностните норми предпоставки.

## Заклучение

В заключение следва да се посочи, че на общностно ниво не е налично хармонизиране на системите за социална сигурност.

Разглежданите в настоящото изследване регламенти координират националните социални системи. Поради това разпоредбите на общия регламент и на регламента по прилагането му в своята съвкупност се явяват обособена система от стълкновителни норми в областта на административното право (Цанков, Андреева, Йолова, & Димитрова, 2006, с. 84-131) (Андреева & Йолова, 2016, с. 187-222), приложими императивно от институциите на държавите-членки при реализиране на предвидените в тях предпоставки.

Предвиденият механизъм в Регламент (ЕО) № 987/2009 г. за решаване на спорове относно характера на настъпила в държава – членка злополука и възможността за различни легални дефиниции на понятието „трудова злополука“ в различните национални законодателства, както и възможността да не е дадено легално определение на това понятие в някое от националните законодателства налагат необходимост на ниво общностно право да бъдат посочени белезите характеризиращи трудовата злополука и предпоставките, при настъпването на които ще се приема, че е настъпила. Такава регламентация с оглед практическата значимост на последиците от настъпването на този риск ще допринесе за: 1) по-ефективната защита на правата на заетите лица в областта на социалната им сигурност и 2) упражняването на гарантираните от Договора за създаване на Европейската общност права, измежду които е правото на свободно движение на работещите.

## Използвана литература

1. Blagoycheva, H., Andreeva, A., & Yolova, G. (2018). Legal Framework of Occupational Health Services in the EU and in Bulgaria. *Izvestiya Journal of Varna University of Economics*, 62(3-4), 250-264.
2. Андреева, А., & Йолова, Г. (2016). *Основи на публичното право*. Варна: Наука и икономика.
2. Андреева, А., & Йолова, Г. (2016). *Osnovi na publiclnoto pravo*. Varna: Nauka i ikonomika.
3. Андреева, А., & Йолова, Г. (2017). Принципът на социален диалог като гаранция за сигурност на трудовите и осигурителни

- права. Правото на сигурност : Научна конференция проведена в рамките на Лятната научна сесия на Юридическия факултет, във Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“ (с. 82-87). Варна: ВСУ „Черноризец Храбър“.
- Andreeva, A., & Yolova, G. (2017). Printsipat na sotsialen dialog kato garantsia za sigurnost na trudovite i osiguritelni prava. Pravoto na sigurnost : Nauchna konferentsia provedena v ramkite na Lyatnata nauchna sesia na Yuridicheskia fakultet, vav Varnenski svobodен университет „Chernorizets Hrabar“ (s. 82-87). Varna: VSU „Chernorizets Hrabar“.
4. Андреева, А., & Йолова, Г. (2017). Тенденции и предизвикателства пред трудовото и осигурителното законодателство – десет години след членството на Р. България в ЕС. Научни трудове на Института за държавата и правото, София: БАН, 16, с. 251-261.
- Andreeva, A., & Yolova, G. (2017). Tendentsii i predizvikatelstva pred trudovoto i osiguritelното zakonodatelstvo – deset godini sled chlenstvoto na R. Bulgaria v ES. Nauchni трудове на Instituta za darzhavata i pravoto, Sofia: BAN, 16, s. 251-261.
5. Йолова, Г. (2016). За социалната роля на осигуряването. От Правната наука и бизнесът – заедно за устойчиво развитие на икономиката (с. 181-188). Варна: Наука и икономика.
- Yolova, G. (2016). Za sotsialnata rolya na osiguruyavaneto. Ot Pravnata nauka i biznesat – zaedno za ustoychivo razvitie na ikonomikata (s. 181-188). Varna: Nauka i ikonomika.
6. Милев, А., & колектив. (1964). Речник на чуждите думи в българския език. София: Наука и изкуство.
- Milev, A., & kolektiv. (1964). Rechnik na chuzhdite dumi v balgarskia ezik. Sofia: Nauka i izkustvo.
7. Цанков, П., Андреева, А., Йолова, Г., & Димитрова, Д. (2006). Основи на публичното право. Варна: „Наука и икономика“, ИУ – Варна.
- Tsankov, P., Andreeva, A., Yolova, G., & Dimitrova, D. (2006). Osnovi na publichnoto pravo. Varna: „Nauka i ikonomika“, IU – Varna.

**За контакти:** съдия Марияна Ширваняш  
Административен съд Варна  
E-mail: irgo@abv.bg